

УДК 378.14-057.875

С. В. Гордійчук,
кандидат біологічних наук, доцент,
проректор з навчальної роботи
(КВНЗ "Житомирський інститут медсестринства")
stepanovasv77@mail.ru
ORCID: 0000-0003-4609-7613

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА УЧАСТЮ СТУДЕНТІВ У ВИЩОМУ МЕДИЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

В сучасних соціально-економічних умовах зроблено акцент на активному залученні студентства до організації процесів покращення якості вищої освіти. Основною метою даної статті є наукове обґрунтування участі студентів у забезпеченні якості освітньої діяльності, що передбачає Закон України "Про вищу освіту". Завданням даної статті є аналіз практики щодо участі студентів КВНЗ "Житомирського інституту медсестринства" у забезпеченні якості освітньої діяльності. У статті розглянуто механізм залучення студентів до процесу забезпечення якості освітньої діяльності у вищому медичному навчальному закладі. Визначено, що студент є повноправним, компетентним та конструктивним партнером в управлінні та забезпеченні якості вищої освіти, який може і повинен брати участь та впливати на організацію, зміст навчання та результати освітньої діяльності. Підкреслено важливість значення різних форм зворотного зв'язку для управління якістю. Наприкінці кожного семестру проводять опитування студентів щодо рівня викладання предметів. Мета анкети – отримати зворотний зв'язок, краще зорієнтуватися у потребах, можливостях студентів та врахувати їх пропозиції для підвищення якості викладів та управління навчальним процесом у цілому. Наприкінці кожного навчального року проводять опитування студентів щодо їх задоволеності роботою сервісних відділів (кафедри (відділення), навчально-методичний відділ, відділ кадрів, бібліотека, відділ технічних засобів, науковий відділ, психолог інституту, соціальний педагог, їдальня, гуртожиток тощо). Протягом вересня проводять опитування студентів першого року навчання з метою отримання зворотного зв'язку з питань діяльності приймальної комісії: оцінюють чіткість і зрозумілість правил прийому; своєчасність і прозорість оголошення результатів прийому; організацію прийому документів, підписання договорів; організацію поселення в гуртожитки; систему заходів ознайомлення з діяльністю сервісних відділів; аналізують мотиваційні чинники вибору навчального закладу та інші.

Ключові слова: *якість освітньої діяльності, участь студентів у забезпеченні якості, форми зворотного зв'язку для управління якістю.*

Постановка проблеми: Закон України "Про вищу освіту" передбачає впровадження системи нових поглядів на основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, регламентує умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з вищими навчальними закладами, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях [1]. Результативність діяльності вищого навчального закладу значною мірою залежить від ефективності професійної діяльності безпосередніх організаторів та учасників освітнього процесу. В сучасних соціально-економічних умовах зроблено акцент на активному залученні студентства до організації процесів покращення якості вищої освіти [2].

Аналіз наукових досліджень: З метою адекватного реагування на зміни ринку освітніх послуг необхідна система управління їх якістю, основною метою якої є орієнтація на кінцевих споживачів: виявлення їхніх вимог, оцінка ступеня відповідності якості освітніх послуг потребам ринку. Ця проблема була предметом дослідження таких науковців, як Б. Братаніч, В. Вікторов, С. Захаренков, Т. Оболенська, О. Панкрухин, Е. Подшибякіна, З. Рябова, П. Третьяков, М. Туберозова, Ш. Халілов, Н. Шарай, В. Шереметова. Складність і багатогранність проблеми якості освітніх послуг вимагають принципово нового підходу до її вирішення. Це аргументують у своїх працях К. Астахова, І. Бабин, Г. Єльнікова, В. Кремень.

Формування мети та завдань статті. Основною *метою* даної статті є наукове обґрунтування необхідності участі студентів у забезпеченні якості освітньої діяльності, що передбачає Закон України "Про вищу освіту".

Завданням даної статті є практичний аналіз участі студентів КВНЗ "Житомирський інститут медсестринства" у забезпеченні якості освітньої діяльності.

Виклад основного матеріалу: Відповідно до розділів V, ст. 16, п. 1 Закону України "Про вищу освіту", система забезпечення якості вищої освіти передбачає:

1) систему забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

2) систему зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів та якості вищої освіти (діяльність Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти) [3].

Розділом VII ст. 40 Закону України "Про вищу освіту" передбачено участь студентів у забезпеченні якості освіти через: участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення освітнього процесу, науково-дослідній роботі; внесенні пропозицій щодо змісту навчальних планів і програм; участь у прийнятті рішення про відрахування, переведення студентів, внесення пропозицій щодо розвитку матеріальної бази вищого навчального закладу тощо. За погодженням з органом студентського самоврядування приймаються рішення про призначення заступника декана факультету, заступника керівника ВНЗ; поселення та виселення осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі у гуртожиток та інше [3].

Історія залучення студентів до процесу забезпечення якості вищої освіти починається із схвалення Міністрами освіти країн учасниць Болонського процесу пражського комюніке 2001 року, де студенти визнані "повноцінними членами освітньої спільноти" та "компетентними партнерами у розбудові Європейського простору вищої освіти" [4]. У Берлінському комюніке (2003 р.) утворюється робоча група, покликана розробити стандарти, процедури та рекомендації, які покладені в основу заснування європейської системи забезпечення якості вищої освіти, до складу якої був включений Європейський союз студентів [5].

Європейська система забезпечення якості освіти базується на Європейських стандартах і рекомендаціях (ESG), згідно з якими студенти можуть впливати:

- державний рівень на забезпечення своїх конституційних та громадянських прав; на освітнє законодавство, яке регламентує в тому числі й права і обов'язки студентів, їх соціальні гарантії;
- університетський рівень на формування академічного етносу, несумісного з явищами корупції, академічної нечесності, списування, плагіату тощо; на забезпечення університетом належних соціально-побутових умов для студентства та покращення матеріально-технічної бази; на організацію роботи студентського самоврядування, розвиток студентських організацій, гуртків, секцій, товариств, братств, їх часткове фінансування з бюджету університету;
- рівень деканату на якість навчальних програм через пропозиції щодо змісту навчальних програм; на якість навчального процесу через пропозиції щодо його покращення; на якість викладання через опитування студентів стосовно методики викладання та змісту навчальних програм; на якість викладання через вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених освітньо-професійною програмою підготовки та робочим навчальним планом (варіативна частина); на якість процесу набуття практичних умінь та навичок шляхом можливості вибору місць проходження практики та стажування; на якість наукової роботи через участь у наукових проектах, розробках, конференціях, через наукові публікації; на забезпечення справедливості при розподілі стипендійних коштів, місць у гуртожитку, відрахуванні студентів тощо [6].

Таким чином, традиційна модель освітньої системи, за якою студента кваліфікували тільки як пасивного споживача знань, давно застаріла. Нова модель передбачає конкретні кроки участі студентів у всіх процесах життя навчального закладу, як активних співучасників навчального процесу. У чинному Законі "Про вищу освіту" передбачено широкі можливості для студентського самоврядування. Насправді, ці можливості студенти використовують і практикують несповна.

Серед причин такого невикористання своїх можливостей студентами можна вказати:

- відсутність чітких процедур, які дають змогу студентам активно використовувати свої права та бути активними партнерами в освітньому процесі;
- пасивність студентів. Вони вважають, що для цього потрібно витратити надто багато часу та зусиль. Вони не вірять, що можуть впливати на дії в освітньому процесі;
- відсутність досвіду в захисті своїх прав, незнання своїх можливостей. Студенти побоюються, що порушення проблемних питань позначиться на їх успішності, на виплаті стипендії;
- у частини студентів немає внутрішньої мотивації до навчання, тому на цьому етапі життя сучасна система навчання їх задовольняє [2].

КВНЗ "Житомирський інститут медсестринства" у вересні 2015 року в рамках імплементації Закону України "Про вищу освіту" розробив та затвердив Вченою радою інституту Положення про участь студентів у забезпеченні якості, згідно з яким навчальний заклад [7]:

- керується переконанням, що постійне забезпечення і підвищення якості своєї діяльності є покликанням і завданням вищого навчального закладу, за що він несе відповідальність перед студентами, працевдавцями і суспільством;
- має твердий намір вдосконалювати та розбудовувати внутрішню систему забезпечення та моніторингу якості діяльності у світлі стандартів і рекомендацій, викладених Європейською асоціацією із

забезпечення якості вищої освіти у програмному документі "Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти", та з врахуванням локальної специфіки;

- вважає студентів повноправними, компетентними та конструктивними партнерами в управлінні та забезпеченні якості вищої освіти, які можуть і повинні брати участь та впливати на організацію, зміст навчання та результати освітньої діяльності. В процесі навчання студент постає, по-перше, як споживач навчальних послуг та послуг сервісних служб Інституту; по-друге, як активний член інститутської спільноти, який разом з викладачами бере участь у навчально-виховній роботі; по-третє, як уособлення результату діяльності ВНЗ;

- створює відповідні умови для участі студентів у внутрішньому забезпеченні якості, зокрема процесах затвердження, перегляду та моніторингу освітніх програм, вдосконаленні критеріїв, правил і процедур оцінювання студентів, відбору викладачів та оцінки їхньої діяльності, наявних навчальних та інформаційних ресурсів тощо;

- має на меті оформити діючі в навчальному закладі практики участі студентів у забезпеченні якості їхньої освіти та запровадити нові практики з досвіду європейських інститутів, активізувати їх роль у процесах покращення якості освіти. Скординувати взаємодію органів студентського самоврядування, адміністрації, відповідальних осіб та підрозділів Інституту для організації процесів покращення якості освіти.

Важливе значення для управління якістю в інституті мають різні форми зворотного зв'язку. У навчальному закладі проводять такі опитування студентів:

1) Оцінка студентами рівня викладання.

Наприкінці кожного семестру проводять опитування студентів щодо рівня викладання предметів. Мета анкети – отримати зворотний зв'язок, краще зорієнтуватися у потребах, можливостях студентів та врахувати їх пропозиції для підвищення якості викладів та управління навчальним процесом у цілому.

Згідно даних останнього опитування, яке відбулось наприкінці I семестру 2015–2016 навчального року, 20 % студентів випускних курсів вважають, що для покращення якості підготовки необхідно збільшити кількість годин практичної підготовки; 43 % – підвищити рівень інформатизації освітнього процесу; 28 % – урізноманітнити форми проведення навчальних занять; 7 % – покращити матеріально-технічне забезпечення навчального закладу; 2% – більше уваги приділяти фізичному розвитку та рівню навантаження студентів.

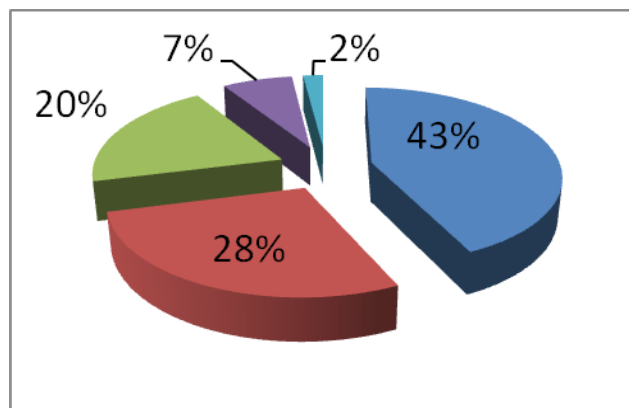

Рис. 1. Опитування студентів

КВНЗ "Житомирський інститут медсестринства" щодо покращення якості підготовки

За результатами анкетування щодо задоволення навчальним процесом та студентським життям було визначено, що студенти навчального закладу хотіли б збільшити кількість та покращити рівень проведення різних видів практики, студентських наукових конференцій та круглих столів, а також більше брати участь у міжнародних освітніх програмах.

2) Оцінка студентами рівня сервісів.

Наприкінці кожного навчального року проводять опитування студентів щодо їх задоволеності роботою сервісних відділів (кафедри (відділення), навчально-методичний відділ, відділ кадрів, бібліотека, відділ технічних засобів, науковий відділ, психолог інституту, соціальний педагог, їдальня, гуртожиток тощо).

Таким чином, студентами було відмічено високий рівень роботи психологічної служби (4,8 балів), навчально-методичного відділу (4,5 балів), наукового відділу (4,0 бала); середній рівень – відділу технічних засобів навчання (3,6 балів), відділу кадрів (3,4 бала). На думку респондентів, необхідно покращити роботу сервісних відділів (бібліотека, їдальня, гуртожиток).

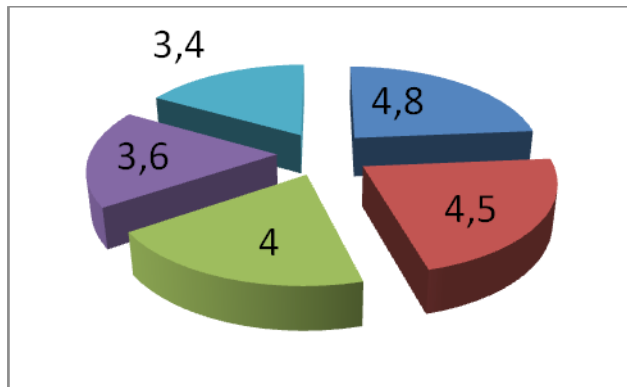

Рис. 2. Опитування студентів КВНЗ "Житомирський інститут медсестринства" щодо їх задоволеності роботою сервісних відділів навчального закладу

3) Оцінка студентами вступної кампанії та системи адаптації до студентського життя

Протягом вересня проводять опитування студентів першого року навчання з метою отримання зворотного зв'язку з питань діяльності приймальної комісії: оцінюють чіткість і зрозумілість правил прийому; своєчасність і прозорість оголошення результатів прийому; організацію прийому документів, підписання договорів; організацію поселення в гуртожитки; систему заходів ознайомлення з діяльністю сервісних відділів; аналізують мотиваційні чинники вибору навчального закладу та спеціальності з метою покращення стратегії вступної кампанії.

Результати анкетування студентів щодо причин вступу до КВНЗ "Житомирський інститут медсестринства" свідчать про те, що 58 % обрали навчання в інституті за рахунок його статусу та можливості здобути ступеневу медсестринську освіту; 23 % – у зв'язку з тим, що в інституті є спеціальність, за якою вони хотіли б навчатись; 8 % – за порадою родичів та друзів; 5 % – за рахунок належності до групи пільговиків; у 4 % була просто наявна кількість балів за сертифікатами для вступу до інституту; 2 % – не вдалось вступити в той вищий навчальний заклад, куди прагнув.

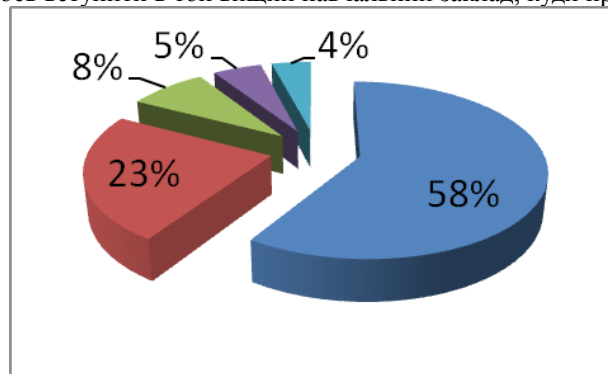

Рис. 3. Результати анкетування студентів щодо причин вступу до КВНЗ "Житомирський інститут медсестринства"

Відповіді респондентів щодо адаптації студентів першого курсу свідчать про те, що основними труднощами, з якими вони зіткнулись, є: процес внутрішньої інтеграції групи, адаптація до вимог викладачів, велике навантаження (аудиторна та самостійна робота), опанування нової системи навчання, необхідність відпрацювання пропущених занять, адаптація до нових умов життя та інше.

Висновки та перспективи подальшого дослідження: Залучення студентів до процесів покращення якості вищої освіти буде ефективним, якщо забезпечити постійне й активне їх представництво на всіх рівнях діяльності вищого навчального закладу та здійснення постійного моніторингу щодо оцінки студентами рівня надання освітньої послуги навчальним закладом. **Перспективою подальшого дослідження** є аналіз участі студентів у внутрішньому забезпеченні якості, зокрема процесах затвердження, перегляду та моніторингу освітніх програм, вдосконаленні критеріїв, правил і процедур оцінювання студентів, відбору викладачів та оцінки їхньої діяльності, наявних навчальних та інформаційних ресурсів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Шатило В. Й. Забезпечення якості освітньої діяльності як шлях реалізації Закону України "Про вищу освіту" / В. Й. Шатило, С. В. Гордійчук. - Медична освіта. Науково практичний журнал., 2015р. – № 2. – С. 94–98.

2. Родненкова Н. Процедури участі студентів у процесі забезпечення якості освіти в університеті / Від контролю до культури якості : перезавантаження процесів забезпечення якості в українській вищій школі : [практ. посіб.] / За ред. С. Гришко / Н. Родненкова, Ю. Кордуба. – Львів : Видавництво Компанія "Ману-скрипт", 2014. – С. 130–154.
3. Закон України "Про вищу освіту". – Закон від 01.07.2014р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/1556-18>.
4. Towards the European Higher Education Area. Communiqué of the Meeting of European Ministers in Charge of Higher Education in Prague on May 19th 2001. – Access mode : http://www.ehea.info/Uploads/Declaration/PRAGUE_COMMUNIQUE.pdf.
5. Русак О. Студентські експертні об'єднання як механізм інституціоналізації участі студентів у забезпеченні якості освіти / О. Русак. – Режим доступу : <http://www.uass.org.ua/index.php/analytics/752-studentski-ekspertni-obiednannia>.
6. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) (ухвалено Міністерською конференцією в Єревані, 14–15 травня 2015 р). – Режим доступу : <http://www.britishcouncil.org.ua/s>.
7. Про введення в дію Положення про участь студентів у забезпеченні якості освітньої діяльності КВНЗ "Житомирський інститут медсестринства" : Наказ ректора КВНЗ "Житомирського інституту медсестринства" від 17.09.2015. – № 12.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Shatylo V. I. Zabezpechennia yakosti osvithoi diial'nosti yak shliakh realizatsii Zakonu Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" [Quality Assurance of Educational Activities as a Way of Implementation of the Law of Ukraine "About Higher Educational"] / V. I. Shatylo, S. V. Gordiichuk. – Medychna osvita. Naukovo-praktychnyi zhurnal. – 2015. – № 2. – S. 94–98.
2. Rodnenkova N. Protsedury uchasti studentiv u protsesi zabezpechennia yakosti osvity v universyteti [Procedures of Participation of Students in the Course of Ensuring Quality of Education at University / Vid kontroliu do kultury yakosti: perezavantazhennia protsesiv zabezpechennia yakosti v ukrainskii vyshchii shkoli [From Control to Culture of Quality : Reset of Processes Ensuring Quality at the Ukrainian School] : [prakt. posib.] / Za red. S. Hryshko. / N. Rodnenkova, Yu. Korduba. – Lviv : Vydavnytstvo Kompaniia "Manu-skrypt". – 2014. – S. 130–154.
3. Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" [The Law of Ukraine "About Higher Educational"]. – Zakon vid – 01.07.2014. – № 1556-VII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/1556-18>.
4. Towards the European Higher Education Area. Communiqué of the Meeting of European Ministers in Charge of Higher Education in Prague on May 19th 2001. – Access mode : http://www.ehea.info/Uploads/Declaration/PRAGUE_COMMUNIQUE.pdf.
5. Rusak O. Students'ki ekspertni obiednannia yak mekhanizm instytutsionalizatsii uchasti studentiv u zabezpechenni yakosti osvity [Student's Expert Associations as Mechanism of an Institutionalization of Participation of Students in Ensuring Quality of Education] / O. Rusak. – Rezhym dostupu : <http://www.uass.org.ua/index.php/analytics/752-studentski-ekspertni-obiednannia>.
6. Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity (ESG) [Standards and Recommendations about Ensuring Quality in the European Space of the Higher Education] (ukhvaleno Ministerskoio konferentsiieiu v Yerevani, 14-15 travnia 2015 r). – Rezhym dostupu : <http://www.britishcouncil.org.ua/s>.
7. Pro vvodennia v diu Polozhennia pro uchast' studentiv u zabezpechenni yakosti osvithoi diial'nosti KVNZ "Zhytomyrskiy instytut medsestrynstva" [About Introduction of Provision on Participation of Students in Ensuring Quality of Educational Activity of MHEI "Zhytomyr Institute of Nursing"] : Nakaz rektora KVNZ "Zhytomyrskoho instytutu medsestrynstva" vid – 17.09.2015. – № 12.

Гордийчук С. В. Обеспечение качества образовательной деятельности при участии студентов в высшем медицинском учебном заведении.

В современных социально-экономических условиях сделан акцент на активном привлечении студентов к организации процессов улучшения качества высшего образования. Основной целью данной статьи является научное обоснование участия студентов в обеспечении качества образовательной деятельности, предусматривает Закон Украины "О высшем образовании". Задачей данной статьи является анализ практики по участию студентов КВУЗ "Житомирский институт медсестринства" в обеспечении качества образовательной деятельности. В статье рассмотрен механизм привлечения студентов к процессу обеспечения качества образовательной деятельности в высшем учебном заведении. Определено, что студент является полноправным, компетентным и конструктивным партнером в управлении и обеспечении качества высшего образования, который может и должен участвовать и влиять на организацию, содержание обучения и результаты образовательной деятельности. Подчеркнута важность значения различных форм обратной связи для управления качеством. В конце каждого семестра проводят опрос студентов по уровню преподавания предметов. Цель анкеты – получить обратную связь, лучше сориентироваться в потребностях, возможностях студентов и учесть их предложения для повышения качества изложений и управления учебным процессом в целом. В конце каждого учебного года проводят опрос студентов по их удовлетворенности

работой сервисных отделов (кафедры (отделения), учебно-методический отдел, отдел кадров, библиотека, отдел технических средств, научный отдел, психолог института, социальный педагог, столовая, общежитие и т.д.). В течение сентября проводят опрос студентов первого года обучения с целью получения обратной связи по вопросам деятельности приемной комиссии: оценивают четкость и понятность правил приема; своевременность и прозрачность объявления результатов приема; организацию приема документов, подписание договоров; организацию поселения в общежития; систему мер ознакомления с деятельностью сервисных отделов; анализируют мотивационные факторы выбора учебного заведения и прочее.

Ключевые слова: качество образовательной деятельности, участие студентов в обеспечении качества, формы обратной связи для управления качеством.

Gordiichuk S. V. Ensuring Quality of Educational Activity with the Participation of Students.

In modern social and economic conditions special attention is focused on the students' active involvement into the organization and improving the quality of higher education. The main aim of the given paper is the scientific substantiation of students' participation in the processes ensuring the quality of educational activities backed by the Law of Ukraine "On higher education". The task of the paper is to analyze the practice of MHEI "Zhytomyr Nursing Institute" students' participation in providing quality of educational activities. The article deals with the mechanism of attracting students into the process of providing quality of learning activities with the participation of students in higher medical institutions. Certainly, a student is a full, competent and constructive partner in governance and quality assurance of higher education, who also can and ought to participate and influence the organization, learning content and results of learning activities and emphasize the importance of different feedback forms for quality control. At the end of each semester students conduct survey aimed at revealing the level of teaching objects. The questionnaire purpose was to receive feedback, better orientation in requirements, opportunities of students and to consider their offers for improvement of quality of statements and management of educational process in general. At the end of each academic year students carry out a survey on their satisfaction with the work of the service departments (departments, educational and methodical department, a human resources department, library, department of technical means, scientific department, the psychologist of institute, the social teacher, the dining room, dormitory, etc.). During September, first year students conduct a survey in order to obtain feedback on the activities of the selection committee: assess clearness and understand ability of the rules of admittance; timeliness and transparency of the announcement of the results of reception; organization of documents acceptance, signing the contracts; the organization of settlement into dorms; system of measures of acquaintance with activity of service departments; analyze motivators of the choice of educational institution and others.

Key words: learning activity quality, student participation in quality ensuring, feedback forms for quality control.